

Gods weg is irrationeel (buiten de sfeer van de rede). Aan de wereld, die vijandig is tegen God, dus ook tegen de schoonheid Gods, vertrouwt God de fijnste en kostbaarste eigenschappen van Zijn koninklijke schatkamer toe. De van God vervreemden krijgen van Gods schoonheden het ruimste deel. En wat nog wonderlijker is, hoewel zij zondaren zijn, dus van binnen leelijke mensen, hebben zij die, door de natuur bemiddelde, schoonheid lief; zij koesteren haar, zij kweken ze en voeden ze op tot steeds hooger graad van volmaking. Maar aan het eind neemt God hen alles af, gelijk een heer den gestolen schat neemt uit de hand van den ontrouwen knecht. En de heerlijkheid der wereldsche volken, dat wil zeggen, de gerijpte schoonheid, de cultuur (in den goeden zin des woords) der wereld, wordt een erfenis van het Godgeheiligd zaad".⁶⁾

Wie als Christen een kunstgeschiedenis schrijft, zal niet als bij de geschiedenis der godsdiensten uitgaan van een tegenstelling tusschen de ééne ware kunst en vele valsche kunsten.

Hij zal wel wijzen op vele zondige factoren en verbastering der kunst, maar hij zal ze blijven zien als één geheel, als een grootmacht des levens, waarbij herborene en onherborene samenwerken op het terrein der algemeene genade en die de inspiratie tot het waarlijk echte kunstwerk ontvangen van den Heiligen Geest.

Natuurlijk heeft niet elk volk en elke tijd éven groote beteekenis gehad voor de ontwikkeling der kunst.

Bij den aanvang der geschiedenis staat de kunst nog op een betrekkelijk lage trap; ze heeft zich overal van een armzalig begin omhoog gewerkt. Sommige volken zijn altijd bij het beginstadium blijven staan, terwijl andere er maar een weinig boven uit gekomen zijn. Hooger georganiseerde naties hebben hun heele voortbrengingsvermogen geconcentreerd op een enkele kunst of enkele verwante kunsten, terwijl het kleinste aantal, n.l. de cultuurvolken, die voor de wereldhistorie het belangrijkste zijn, het hebben gebracht tot een ontwikkeling van alle aparte vormen en soorten der kunst.

De werkelijk groote kunstwerken zijn tot stand gekomen door enkele hoog-begaafde auteurs, uitverkorenen der menschheid, die tot hun meesterlijke scheppingen werden geïnspireerd. Maar toch staan ze niet los van het volk, waaruit zij voortkomen, en van den tijd, waarin zij leven, al zijn ze dien tijd meestal ver vooruit en worden ze door hun tijdgenooten dikwerf niet begrepen.

Michel Angelo heeft geklaagd: „Eenzaam bewandel ik onbetreden banen." ⁷⁾

Omdat niemand tot de wondervolle grootte zijns geestes kon reiken, heeft hij zich verlaten gevoeld op koude hoogte. De geweldige monnik Savonarola, dien hij bewonderde en wiens prediking hij meermalen beluisterde, liet zijn leven op den brandstapel. Dante, met wien Angelo zich innerlijk verwant gevoelde, deelde met hem het lot van Florence: verbannen te worden.⁸⁾

De kunstgeschiedenis is vol van voorbeelden, hoe de groote genieën door hun tijdgenooten zijn miskend, en toch is het ook waar, dat in de uitgelezen scheppingen der genieën van den eersten rang zich weerspiegelt het diepste wezen van het volk en van den tijd, waaruit zij ontsprongen. Meurer zegt in betrekking tot de kunst van den kerkbouwstijl: „Wat een volk, een tijdperk bouwt, dat is het." ⁹⁾ Ongetwijfeld schuilt hierin een groote kern van waarheid.

De kunst beoogt de wereld van het schoone voort te brengen. Maar wat nu tot het wezen der schoonheid behoort, is een vraag, bij welker beantwoording de geesten openbaar worden en de aesthetici zich in twee groote heirlegers splitsen.

Eensdeels zoeken ze het wezen der schoonheid alleen in de uiterlijke vormen van het gecreëerde kunstwerk, terwijl ze anderdeels den nadruk leggen op den ideëel-werkelijken inhoud, zonder welken aan de openbaar wordende vormen hun op zichzelf hooge waarde ontvalt.

Wij scharen ons zonder eenigen twijfel aan de zijde van de laatsten. De schoonheid behoort tot „de rei der geestelijke goederen, waartoe ook de waarheid en de goedheid behooren, ja deze drie in een drievoudig snoer, tot een harmonieuse trias, verbonden. De ware schoonheid kan geen gewaardwordingen wekken, die met de waarheid en goedheid strijden, omdat zij alle drie wortelen in de

ééne absolute idee". ¹⁰⁾ „De schoonheid ontvangt haar eigen plaats in den drieënd: De waarheid heeft betrekking op het denkend leven; de goedheid op het zedelijk leven; en de schoonheid op het gansch eigensoortig aesthetisch leven. Men meene echter niet, dat deze driedeeeling het recht geeft tot een afzondering van het rijk der schoonheid, zoodat het een aparte wereld zou vormen, naast de wereld van het goede en het ware. Evenmin als men de heerlijkheid Gods mag denken als een deugd naast de andere deugden Gods, mogen wij de schoonheid beperkend beschouwen als een gave Gods in de schepping naast de andere gaven." ¹¹⁾

Echte schoonheid paart zich met het goede en het ware. Kwaad en leugen zijn zonde en zonde is leelijk. Het schoone, dat in bond wil treden met die zondige machten, wordt daardoor dan ook onschoon. Een litterair kunstwerk, dat met veelvervig coloriet en beeldende taal de onzedelijkheid wil verdedigen, is een blozende, maar innerlijk verrotte appel. Zooals een beeldschone vrouw met een slecht, laagstaand karakter toch is een onschoon wezen, zoo is ook de kunst met een schoonen vorm en leelijken, onzedelijken inhoud met zichzelf in tegenspraak.

Bij de kunst moeten inhoud en vorm elkander dekken. „In de werken van de groote kunstenaars uit de kerkgeschiedenis overtreft de gedachteninhoud den vorm, in de stoffen uit de antieke mythe is de verhouding omgekeerd." ¹²⁾

Rotterdam.

N. BUFFINGA.

- ¹⁾ G. Portig, Religion und Kunst, 1879, I. blz. 87v.
- ²⁾ H. Otte, Handbuch der kirchlichen Kunstarchäologie des Mittelalters, 1893, I. blz. 3.
- ³⁾ B. Wielenga, De Bijbel als Boek van Schoonheid, blz. 24.
- ⁴⁾ B. Wielenga, a. w., blz. 30.
- ⁵⁾ J. H. Thiele, Thorwaldsens Leben, übersezt von Henrik Holms, 1896, 3 Theile, III blz. 105-108.
- ⁶⁾ B. Wielenga, a. w. blz. 29.
- ⁷⁾ E. Guhl, Künstlerbriefe, 1853, I. blz. 166-206.
- ⁸⁾ G. Portig, a. w., blz. 107.
- ⁹⁾ M. Meurer, Der Kirchenbau, 1877, blz. 11.
- ¹⁰⁾ B. Wielenga, a. w., blz. 16 en 20.
- ¹¹⁾ G. Portig, a. w., blz. 115.

KERKELUK LEVEN

Het Leerboek.

VII. (Slot.)

Het zou evenzeer te bejammeren zijn, indien de Synode het voorstel van Deputaten, om het Leerboek met haar approbatie en aanbeveling als partikuliere personen te mogen uitgeven, aanvaardde, als dat zij dezen arbeid eenvoudig ter zijde zou leggen.

Kan er misschien een manier op gevonden worden, niet om geit en kool te sparen — wat hier hachelijker onderneming zou zijn dan in een massa andere gevallen — maar om gebruik makend van het concept, dat thans wordt geboden, toch tot een officieel Leerboek te komen?

Naar het ons voorkomt zal de Synode eerst de praalabele kwestie moeten stellen, geheel los van den inhoud van het gepresenteerde Leerboek.

De vraag dient o.i. voorop te gaan: ziet de Synode van het opstellen van een officieel Leerboek der kerken af?

Pas wanneer daarover een besluit is genomen, kan verder gehandeld.

Want het zou tegen de lex parsimoniae, de wet der spaarzaamheid ingaan, wanneer de Synodale Commissie over heel de kwestie van het Leerboek op eenmaal advies moest uitbrengen.

En dan gelooven wij, op gronden vroeger door ons aangegeven, dat de Synode op het standpunt van haar voorgangsters moet blijven staan, dat we niet een partikulier, maar een officieel Leerboek noodig hebben.

Welnu, dan komt de vraag aan de orde: zal de Synode zelf het concept herzien opdat het als officieel Leerboek bruikbaar zij, of zal dit werk opnieuw aan Deputaten worden toevertrouwd?

Het eerste zou bijzonder tijdrovend zijn. De duur van de Synode zou er allicht door worden verlengd. Daarenboven bestaat dan altijd het gevaar, dat er formuleeringen worden voorgesteld, die niet bezonken zijn. Zulk werk verdient rustige overweging.

Daarom verdient het alleszins de voorkeur, om dezen arbeid opnieuw aan dezelfde Deputaten op te dragen, maar van hen te verlangen, dat de stof zoo wordt bewerkt, dat zij de algemeene opinie omtrent de leer der waarheid in onze kerken weergeeft, en dat de konstruktie van den eenen of anderen Gereformeerden theoloog, waarmee andere theologen niet instemmen, er uit worde weggenomen. Overigens kan de Synode er bij uitspreken, dat de

struktuur van het ontworpen Leerboek haar goedkeuring wegdraagt.

Dan weten deze Deputaten, waaraan ze zich te houden hebben en dat vergemakkelijkt hun taak zeer.

Wellicht zal men zeggen: dit komt neer op weer drie jaar uitstel en de zaak hangt al van 1920.

Toch achten wij het van zoo hoog belang, dat onze kerken een officieel Leerboek bekomen, dat het bezwaar van eenig uitstel daartegen niet opweegt.

Bovendien schijnt het uitstel grooter dan het is. Immers we hebben in dit concept nog maar een deel van het werk, dat aan deze Deputaten was toevertrouwd. Hun was in last gegeven, twee leerboeken op te stellen, één voor de ouders en één voor de jongere catechisanten. Hier vinden we alleen het Leerboek voor de ouders. Dat voor de jongere wacht nog. Deputaten geven voor deze handeling als reden op: „zij meenden, waar dit het fundamentele werk is, met dezen arbeid niet verder te mogen gaan, alvorens de Synode over het grootere Leerboek haar oordeel had uitgesproken." Deze motiveering lijkt ons alleszins juist. Dat zij zich voor eventueel onnutten arbeid wilden vrijwaren, mag niet anders dan gebillikt.

Maar in elk geval is hun taak toch niet afge-loopen.

Wij kunnen ons voorstellen, dat menige kerk, indien nu het grootere Leerboek kon worden aanvaard, zou besluiten: wij voeren het niet in vóór het kleinere gereed is.

Volkomen terecht merken Deputaten op, dat het grootere Leerboek het fundamentele is. Logisch bezien valt daarop niets af te dingen.

Maar in de praktijk en methodologisch is juist het kleinere Leerboek het fundamentele.

Dat geeft den onderbouw.

Eerst wanneer de catechisanten dat hebben door-gewerkt, zullen ze met vrucht ook het grootere kunnen gebruiken.

Het zou dan ook van paedagogischen zin getuigen, indien de kerken wachten op het oogenblik, waarop beide Leerboeken in gebruik kunnen worden genomen.

Als nu de Synode uitspreekt, dat het concept van het grootere Leerboek, wat den opzet betreft, beantwoordt aan haar wensch, dan kunnen Deputaten dadelijk aan het kleinere beginnen en tegelijk de herziening van het grootere ter hand nemen. Dat gaat in één moeite door. Het een behoeft volstrekt niet op het ander te wachten.

Omdat wij het in het profijt der kerken achten, dat de Synode zoo zal beslissen, omdat we eigenlijk niet kunnen inzien, hoe zij het anders zal kunnen aanleggen, onthouden we ons van alle détailkritiek. Die détailkritiek kan dunkt ons de Synode van Arnhem niet ten goede komen. Ook de Commissie zal, als het naar ons inzicht goed loopt, zich daar niet mee bezig houden.

Het spreekt vanzelf, dat wij daarmee niet afkuren, dat er nu reeds in enkele kerkelijke bladen détailkritiek wordt geleverd.

Maar om de kwestie zuiver te houden, doen wij daaraan niet mee.

Zoodra de Synode het besluit heeft genomen, dat zij een officieel Leerboek wenscht en dat daarom dit concept aan revisie dient te worden onderworpen, kan de détailkritiek eerst tot haar recht komen. Hoewel wij er niet aan denken onze pers aan banden te leggen, geven wij er de voorkeur aan, dat deze kritiek niet in de pers wordt geleverd. De Synode zou den Kerken kunnen opwekken bezwaren tegen formuleeringen in dit concept met bekwaam spoed ter kennis van Deputaten te brengen, opdat deze er rekening mee kunnen houden.

Aan het eind van deze beschouwingen trekken wij de stoute schoenen aan om nog een persoonlijk wensch tot uiting te brengen.

Gaarne zagen wij aan deze Deputaten nog professor Honig toegevoegd. Wij weten wel, dat hij het met warmte voor het voorstel van Deputaten heeft opgenomen, maar uit de détailkritiek in enkele kerkelijke bladen gepubliceerd is wel gebleken, dat men, ook afgedacht van dogmatische geschillen, hier en daar dogmatische rimpels heeft gekonstateerd. Dat prof. Honig daarover eens zijn oog zou laten gaan om die glad te strijken, zou het werk ten goede komen. Toch is dat voor ons nog niet de voornaamste reden. Die willen wij nu opgeven. Prof. Honig heeft — dit is enkele jaren geleden bij zijn jubileum openlijk getuigd door meer dan één spreker — een bijzondere gave ontvangen, om uiteenlopende meeningen zooveel mogelijk tot elkander te brengen. Hij is de aangewezen man om in moeilijke gevallen zulk een formuleering aan de hand te doen, dat er van een dogmatisch geschil geen sprake meer is. Waar onze kerken over zulk een kracht beschikken, zou het meer dan jammer zijn, indien zij die ongebruikt lieten.

Deputaten houden ons natuurlijk ons oordeel ten goede.

Hebben we bij veel waardeering ook in groote lijnen kritiek uitgebracht, zij zullen ongetwijfeld de eersten zijn om te bevestigen, dat deze kritiek de duidelijke bedoeling had opbouwend te zijn.

Op
als t
Schrij
beroe

In c
lijke s
— Oe
voor t
leid.
kerke

Eer
lijke
gen

Ha
1 Cor
zoals
heeft
twijfe
om p
meen
telen
zonges
doeld
maakt
tus g
meent
in de
metrie
vereis
gemees
een m
gevoen
dan e

Vee
naast
eered
Apost
zanges
die d
kende
5:19
lofzang
mend
het w
wijsh
en lo
Heere
de Ap
komt,
hij een
ting, z
is du
is een
een p
dicht
aange
Efeze
slaapt
over
twijfe
God
digd i
predik
is op
Daar
slappe
voeten
worden
ander
zicht)
van k
telijke
plaats
Apost
in des
5:9,
in des
lied z
waard
en wi
dankz
Christ

Wa
Christ
der A
mogel
uit te
string
Apost
taten
het ri
de m
gehee
beziel
in ge
als bi
bedoe
al zou
dan z
zulke
dat z
meent

Eve
al is
psalm
voorg